

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НАПН УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ АКАДЕМІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ІМЕНІ МАРІЇ ГЖЕГОЖЕВСЬКОЇ У ВАРШАВІ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА “УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ”
ГНПО “АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТА НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ І. А. ЗЯЗЮНА”

**НАУКОВА СПАДЩИНА
АКАДЕМІКА ІВАНА ЗЯЗЮНА
У ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ Й МАЙБУТНЬОГО**

**Збірник матеріалів
І Міжнародної науково-практичної конференції**

30-31 березня 2017 року

**Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2017**

УДК 378-057.4(477) Зязюн
Н 34

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 5 від 26 жовтня 2017 року)*

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко*, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, дійсний член НАПН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова;
- В. Г. Кремень*, доктор філософських наук, професор, дійсний член НАН України і НАПН України, президент НАПН України, президент Товариства “Знання” України;
- Н. Г. Ничкало*, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

*Укладач –
Н. В. Гузій*, доктор педагогічних наук, професор.

Н 34 Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності й майбутнього : збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Київ, 30-31 березня 2017 р.) / ред. колегія : В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало ; укл. Н. В. Гузій. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – 339 с.

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції висвітлюються результати досліджень багатогранної наукової спадщини академіка І. А. Зязюна – його філософсько-педагогічних та етико-естетичних ідей, проблем педагогіки добра, педагогічної майстерності та особистості учителя-майстра, вітчизняного і зарубіжного досвіду педагогічної освіти та освіти дорослих.

Видання адресоване науковцям, аспірантам, студентам, педагогам-практикам, керівникам органів освіти та навчальних закладів.

УДК 378-057.4(477) Зязюн

ISBN

© Автори статей, 2017
© Редакційна колегія, 2017
© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017

3. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навч. закл. / Іван Андрійович Зязюн, Галина Михайлівна Сагач. – Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
4. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос / за загальною редакцією І. А. Зязюна. – Київ : Вища школа, 2004. – 422 с.
5. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – Київ : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
6. *Станиславский К. С.* Работа актёра над собой / Константин Сергеевич Станиславский. О технике актёра / Михаил Александрович Чехов ; предисл. О. А. Радищевой. – М. : Артист. Режиссёр. Театр, 2007. – 490 с. : портр., ил.

УДК 377.015.3

Руденко Л. А., Литвин А. В.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПЕДАГОГІКИ І. А. ЗЯЗЮНА

Сучасній епосі властиве все більше утвердження в теорії освіти нової гуманістичної парадигми, мета якої полягає у сприянні всебічному розвитку людської особистості, її духовному збагаченню, самовдосконаленню й самореалізації в різних сферах життєдіяльності, зокрема у професійній. Відповідно до цієї парадигми соціальна сутність завдань освітньої галузі визначається формуванням соціально та професійно значущих якостей особистості та передбачає засвоєння нею соціокультурного досвіду. Гуманістична ж сутність освіти полягає в розвитку здібностей і нахилів особистості, у допомозі людині щодо її саморозвитку й духовного зростання.

“Головне в людині – її духовність на засадах національної культури” – підкреслював І. А. Зязюн у книзі “Педагогіка добра: ідеали та реалії” [4, с. 304]. На його переконання, виховати духовну особистість, збагачену культурними смислами та цінностями, можливо, якщо узвичаєну освітню систему наповнити культурологічним змістом, забезпечити аксіологічне підґрунтя одержуваних знань, надати освітньому середовищу культурологічного характеру. Спираючись на ці положення, які Іван Андрійович вважає ключовими напрямками парадигми освіти, він акцентує на утвердженні її культурологічної спрямованості. Відповідно до цієї парадигми мають визначатися основні вимоги до конструювання змісту освіти, відображення в ньому новітніх досягнень людства, усього різноманіття людських культур в їх взаємозв’язку та взаємодії [5, с. 21].

Твердо захищаючи гуманістичну сутність педагогічної праці, Іван Андрійович надавав особливого значення взаємозв’язкам культурологічного й аксіологічного підходів до освітнього процесу та науково-педагогічних досліджень, які мають на меті його вдосконалення. Поєднання ціннісного та культуротворчого напрямів у науково-педагогічних пошуках дає можливість застосувати конкретно-наукову методологію пізнання і перетворення педагогічних реалій, спираючись на принципи аксіології, яка визначає освіту, передусім, як *культурний* процес, що відбувається в *культуровідповідному* середовищі [7], усі компоненти якого спрямовані на служіння людині як найвищій суспільній цінності.

Слід наголосити, що ці ідеї розвинуті в численних педагогічних дослідженнях (Г. Балл, О. Лобова, Н. Миропольська, О. Отич, В. Чайка та ін.), в яких зокрема зазначається: зв’язок культурологічного та аксіологічного чинників відображає

спрямованість освіти на розвиток особистості, якомога всеосяжне її входження в культуру не лише як її носія, але й як її суб'єкта [1, с. 10]; на рівні змісту культури як системи відносин людини і світу та змісту самої людини як суб'єкта цієї культури відбуваються глибокі зміни: культура гуманізує стосунки в суспільстві та водночас формує прагнення до творчості в усіх сферах життєдіяльності [9, с. 13]. У такий спосіб, людина, пізнаючи і перетворюючи світ, пізнає та перетворює себе; для освітньої галузі принципово важливим є розуміння культури не лише як історично визначеного рівня розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, відтворених у типах і формах організації життя та людської діяльності [10, с. 28], а як фактора становлення особистості, оскільки такий підхід розкриває можливості для формування її культурного простору та є підґрунтям виховання людської духовності, яка визначає життєтворчість та органічне співіснування з соціумом [8, с. 79]. Отже, у педагогіці всі виміри існування культури фокусуються на особистість, а будь-які культурні явища відображають її внутрішній світ і творчий потенціал.

У багатьох своїх працях І. А. Зязюн наголошує на важливості поєднання цінностей особистості із дійсністю шляхом залучення людини до діяльності. Зокрема, його філософія ціннісних відношень ґрунтується на положеннях про те, що: саме цінності організовують поведінку особистості, надаючи їй генеральні інтенції, регулюють творення суцього; діяльність не може визначатися без цінності [6, с. 76]. Якщо суб'єктивні мотиви діяльності завжди усвідомлюються людиною й об'єктивно реалізуються у цілепокладаннях дії та предметних операціях, то діяльність набуває предметної визначеності лише тоді, коли вона просякнута єдиним внутрішнім мотивом та усвідомленою метою. Таким чином, цінності особистості виявляються в її конкретних діях, ставленнях тощо, а їх різноманітність відображає багатогранність структури людської діяльності.

Розробляючи естетичні засади розвитку особистості, І. А. Зязюн висунув гіпотезу про продуктивність і перспективність культурологічного підходу як концептуальної основи модернізації освіти [3, с. 34]. Як напрям педагогічної діяльності, що ґрунтується на принципі культуровідповідності освіти, цей підхід не суперечить її науковому змісту, а навпаки, доповнює та збагачує його. Це відображено в законі педагогічної технології, сформульованому І. А. Зязюном: чим об'ємніше і значущіше ціннісне наповнення педагогічної технології, тим продуктивнішим і якіснішим буде учіння, більш вільним і фізично та морально здоровим буде суб'єкт учіння, більш вагомим і необхідним для суб'єкта і соціуму виявлятиметься його творчий потенціал [2, с. 67].

Отже, культурологічна парадигма освіти виходить з положень про те, що освітня система відображає не структуру суспільного виробництва, а простір культури відповідно до її змісту і форм. Це передбачає формування в учнів і студентів не лише інтересу до широкої освіченості, а прагнення самостійно розвивати ціннісні орієнтації, власний професіоналізм, домінуючими складовими якої є креативність, моральність, духовність. Застосування культурологічного підходу в освіті виражається у її спрямованості на особистість як мету, суб'єкт, результат і головний критерій навчально-виховного процесу. Передусім воно має спрямовуватися на розвиток внутрішньої культури особистості та вироблення у її структурі культурних новоутворень.

Вважаємо, що на ідеях реалізації культурологічного підходу як важливої умови створення єдиного освітнього, професійно-кваліфікаційного і культурно-ціннісного простору має ґрунтуватися зміст навчання, зокрема професійного, щоб відтворювати стан культурного розвитку суспільства і надавати пізнавальним процесам аксіологічного характеру.

Література:

1. Балл Г. О. Особистість як індивідуальний модус культури і як інтегративна якість особи / Г. О. Балл, В. О. Медінцев // *Горизонти освіти*. – 2011. – № 3. – С. 7–14.
2. Зязюн І. А. Дидактичне проектування технологій і методів учіння у вимірах педагогічної дії / І. А. Зязюн // *Витоки педагогічної майстерності* : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 7. – С. 63–73.
3. Зязюн І. А. Естетичні засади розвитку особистості / І. А. Зязюн // *Мистецтво у розвитку особистості* : монографія / за ред., передм. та післям. Н. Г. Ничкало. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – С. 14–36.
4. Зязюн І. А. Педагогіка добра : ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с.
5. Зязюн І. А. Педагогічне наукове дослідження у контексті цілісного підходу / Іван Зязюн // *Порівняльна професійна педагогіка*. – 2011. – № 1. – С. 19–30.
6. Зязюн І. А. Філософія ціннісних відношень / Іван Зязюн // *Інноваційність у науці і освіті* / В. Кремень (голова редкол.), Є. Куніковські (заст. голови), Н. Ничкало (заст. голови) ; упоряд. : Н. Ничкало; І. Савченко : Хмельницький нац. ун-т. – К. : Богданова А. М., 2013. – С. 74–82.
7. Культурологический подход [Электронный ресурс] // *Мир словарей* : Экономический словарь. – Режим доступа : http://mirslovari.com/content_eco/kulturologicheskij-podxod-32415.html.
8. Лобова О. В. Культура й освіта: генеза взаємозв'язків / О. В. Лобова // *Формування основ музичної культури молодих школярів : теорія і практика* : [монографія]. – Суми : ВВП “Мрія” ТОВ, 2010. – 516 с.
9. Миропольська Н. Є. Формування художньої культури учнів загальноосвітньої школи засобами мистецтва слова : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Н. Є. Миропольська ; [Інститут педагогіки АПН України]. – К., 2003. – 39 с.
10. Чайка В. М. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : монографія / В. М. Чайка ; за ред. Г. В. Терещука. – Тернопіль : ТНПУ, 2006. – 275 с.

УДК 378.057.4(477) Зязюн

Олексюк О. М.

НАУКОВА СПАДЩИНА ІВАНА ЗЯЗЮНА В ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Останніми роками вітчизняна педагогіка активно осмислює дослідницький досвід, набутий вченими-педагогами другої половини ХХ століття. Це позитивний процес тому, що без нього неможливо, по-перше, зберігати та примножувати традиції в освіті і науці, по-друге, уникати помилок у модернізації освіти та, по-третє, виявляти джерела інноваційних процесів у сучасній освіті.

Одним із феноменів того часу є наявність крупних центрів фундаментальних педагогічних досліджень, та праця яскравих і талановитих дослідників, засновників наукових шкіл. До їх числа належить Іван Андрійович Зязюн з концептуальною ідеєю, яка розвивалася на стикові різних наук, зокрема, філософії, етики, естетики, риторики, психології, соціальної психології, педагогіки, історії педагогіки і психології, соціології, фізіології.

Важливий напрям досліджень Івана Андрійовича Зязюна пов'язаний з розробкою педагогічної майстерності як мистецької дії. Це знайшло втілення у вивченні теоретичних проблем художньо-образного мислення у вимірах естетики. Утім, ці дослідження на даний час більшою мірою можна віднести до практичних проблем втілення спільного й

<i>Руденко Л. А., Литвин А. В.</i>	
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПЕДАГОГІКИ І. А. ЗЯЗЮНА	58
<i>Олексюк О. М.</i>	
НАУКОВА СПАДЩИНА ІВАНА ЗЯЗЮНА В ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	60
<i>Сущенко Л. О.</i>	
ІНТЕГРАЦІЙНІ ВИМІРИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВНЗ	62
<i>Усатенко Т. П.</i>	
НАУКОВО-ФІЛОСОФСЬКІ ОБРІЇ АКАДЕМІКА І.А.ЗЯЗЮНА	64
<i>Федоришин В. І.</i>	
ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТІВ МИСТЕЦТВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ	65
<i>Бондаренко В. В.</i>	
СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ЕКСПОЗИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНОМУ МУЗЕЇ УКРАЇНИ	69
<i>Вдович С. М.</i>	
ЕСТЕТИКА АКАДЕМІКА І. А. ЗЯЗЮНА	71
<i>Матвійчук О. Є.</i>	
БІБЛІОТЕКА–МУЗЕЙ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ, КУЛЬТУРНИЙ ТА ОСВІТНИЙ РЕСУРС СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	74
<i>Мерзлякова О.</i>	
КАТЕГОРІЯ ДОСВІДУ ЯК КЛЮЧОВА КАТЕГОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ХХІ СТОРІЧЧЯ	78
<i>Меттини Емилиано</i>	
КАТЕГОРІЯ СВОБОДИ В ТРУДАХ АКАДЕМІКА ІВАНА АНДРЕЕВИЧА ЗЯЗЮНА	82
<i>Міхно О. П.</i>	
ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ІВАНА ЗЯЗЮНА: МУЗЕЙНИЙ ВИМІР (за матеріалами виставки “Педагогіка добра академіка Івана Зязюна”)	85
<i>Павленко Ю. Г.</i>	
МУЗЕЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ У СТРУКТУРІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	88
<i>Радомська А. М.</i>	
АКТУАЛЬНІСТЬ ВИЩОЇ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ З ОГЛЯДУ НА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	91
<i>Рудницька Т. О.</i>	
ВИСТАВКА “ПЕДАГОГІЧНИЙ КАЛЕНДАР: СІЧЕНЬ – ЛЮТИЙ 2017”: ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ	94